Мотиви

към проекта на Наредба за реда за публикуване и съхранение на данните и публикациите в българския портал за отворена наука

Причини, които налагат одобряване на Наредбата

Множество препоръки на Европейската комисия и заключения на Съвета на Европейския съюз насърчават разработването на обща методика за осигуряване на свободен достъп до научна информация и подобряване наличните практики за нейното съхранение за всяка от държавите членки с възможност за взаимосвързана оперативност на системите.

Министерството на образованието и науката през 2016 г. разработи и публикува „Концепция за прилагане на принципа на отворен достъп до научна информация“, в която предвиди нормативни промени с цел поемане на ангажименти на национално и институционално ниво за въвеждане на политика и инструменти за отворена наука, както и на мерки за технологични решения за създаване на нужните хранилища. Като резултат от положените усилия през 2020 г. е одобрен от министъра на образованието и науката Национален план за развитие на инициативата за отворена наука в Република България. През месец март 2020 г. е пуснат в експлоатация Българският портал за отворена наука – https://bpos.bg. От 2022 г. се изпълнява успешно пилотна Национална програма „Стимулиране на публикационната активност в авторитетни международни научни списания и отворения достъп до научна информация“. Понастоящем се разработва Национална програма за институционална подкрепа на висшите училища и на научните организации за въвеждането и изпълнението на мерки за отворена наука.

Новият Закон за насърчаване на научните изследвания и иновациите, обнародван на 01 май 2024 година в брой 39 на Държавен вестник, в глава шеста „Насърчаване на отворената наука“ определя реда за набавянето, поддръжката и употребата на информация относно научноизследователската дейност в Република България от Националния център за информация и документация (НАЦИД), който поддържа Българския портал за отворена наука – национално хранилище на научна информация, резултат от научни изследвания, финансирани изцяло или частично с публични средства, както и единна точка за достъп до такава информация. Съгласно ал. 4 на член 78 редът за публикуване и съхранение на данните и публикациите в портала се определя с наредба на министъра на образованието и науката.

Цели, които се поставят

С Наредбата за реда за публикуване и съхранение на данните и публикациите в българския портал за отворена наука се постига адаптиране на националните политики, инициативи и научноизследователски инфраструктури с цел интеграция и създаване на предпоставки за включване и съвместимост с Европейския облак за отворена наука. Създават се условия за устойчива система за дългосрочно съхранение, организиране и управление на научноизследователски данни с отворен достъп. Усъвършенства се надграждане на съществуващите и реализиране на нови системи и е-инфраструктури, които да позволяват обмена и дългосрочното съхранение на научните публикации и научноизследователските данни в цифров вид в съответствие с принципите на лесни за намиране данни, достъпни, интероперативни и достъпни за последващо ползване (FAIR принципите). Наредбата позволява определянето на стандарти за съхранение, описание и ползване на научноизследователски данни с отворен достъп в съответствие с FAIR принципите.

Очаквани резултати от прилагането на акта

Одобряването на акта позволява да се създаде ефективен процес, който ще осигури:

- сигурното съхранение на научноизследователски данни, публикации и резултати от научни изследвания;
- валидирането на резултатите от научни изследвания;
- избягване на дублирането на усилията на учени и изследователи, включително чрез възможността за повторно използване на научноизследователските данни;
- по-голяма видимост на учени и изследователи от България, на техните научни резултати и повишаване на персоналния им индекс на цитиране;
- повишен капацитет на частния сектор в сферата на иновациите чрез комбиниране на техните собствени знания с достъпните научни резултати от изследвания, финансирани с публични средства;
- засилване на ролята на научните изследванията в полза на икономически и социални въпроси и предизвикателства;
- възможност за употреба на научна информация от лица извън научната сфера от една страна при упражняване на професията си (например в сектора на образованието, на здравеопазването и др.), а от друга – за влияние върху

развитието на научните изследвания чрез идеи, въпроси или участие в събирането на информация.

Финансови и други средства, необходими за прилагането на акта

За прилагането на проекта на акт не са необходими допълнителни финансови средства.

Анализ за съответствие с правото на Европейския съюз

Предложеният проект на акт на Министерския съвет не е свързан с прилагането на европейското законодателство, поради което не се налага да бъде изготвена справка за съответствие с правото на Европейския съюз.